

Vejen Lokalhistoriske Forening

Ordenshåndhævere i Vejen.

ved Herluf Frandsen

I 1800 tallet blev politimyndigheden i Vejen, som i alle landsogne, varetaget af sognefogeden.

I 1891 sender sognerådet en ansøgning til amtet om at få en politibetjent til byen, men ansøgningen blev ikke imødekommet, og heller ikke en ansøgning i 1894 bliver tilgodeset.

I 1898 sender Borgerforeningen, med anbefaling fra sognerådet, en ansøgning til amtet, og nu bliver ansøgningen imødekommet.

Fra den 1. oktober 1899 bliver S. Sørensen stationeret i Vejen, og han bosætter sig i Nørregade 64. Sørensen født i 1868 er altså 31 år gammel da han starter tjenesten i Vejen, og han bliver i embedet til 1931, altså ca. 32 år, og ældre vejenborgere kan endnu huske ham.

I 1931 kommer der så en ny betjent til byen Aage Bergenstoff. Han er født i 1900, og han gør tjeneste i byen til 1943. Bergenstoff bosætter sig i Nørregade 95 indtil 1934. Fra 1934 til 1938 bor han i Nørregade 42 og fra 1938 er adressen Skovvej 6.

Vi drenge husker ham som en meget stor og brøsig person, men det var også dengang man endnu havde respekt for autoriteterne. En skoleelev fik hurtigt hænderne op af lommen, hvis han mødte en lærer, og hvis man så Bergenstoff, der jævnligt patruljerede til fods på hovedgaden, ransagede man sin samvittighed. Havde man cyklet uden lygte efter mørkets frembrud, eller cyklet på fortovet og åndede lettet op når man var kommet forbi ham.

I 1930-erne og 40-erne var der i vinterhalvåret bal på Hansens Hotel næsten hver søndag. Det var foreningsballer, og mange unge mennesker gik rundt med passive medlemskort til mange forskellige foreninger for at kunne deltage i dansanten. Når dansen til Ejnar Andersens orkester så var godt i gang, forsøgte nogle at få kammerater, som ikke var så heldige at have medlemskort til netop den forening med ind til ballet ved at række medlemskort eller baltegn ud af vinduet. Det skete næsten altid at nogle fik for mange øl, eller flyversjusser (snaps i citronvand), og så var der ofte en jaloux ungersvend der skulle have afløb for sin vrede. Slagsmål hørte næsten med til en balaften. Bergenstoff kom jævnligt sådan en balaften for at kontrollere om alt gik ordentligt til, og han havde sin egen måde at ordne konflikter på. Fik han fat i delikventerne blev de trukket til side og fik valget mellem en bøde, eller kontant afregning i form af et par lussinger. De fleste valgte vistnok det sidste. En anden form for afstraffelse var at køre synderen ud i Estrup skov (om natten), sætte ham af, og så kunne han "dampe af" mens han travede tilbage til byen. Bergenstoff forlod politiet i 1943.

Fra den 1. august 1943 bliver Harald Poulsen ansat som landbetjent i Vejen. Harald Poulsen er født i 1905 og han bosætter sig på Askovvej 7, hvor han virker til 1950.

Og nu fordobles politistyrken i byen. I 1950 oprettes der politistation i Østergade 1a, 1. sal th., og overbetjent Osvald Christian Sørensen kommer til byen.

Han er født i 1906 og bosætter sig i Østergade 1a, 1. sal, tv, indtil han i 1953 flytter til Højvang 13. På samme tidspunkt kommer politibetjent Egon Hartvig Petersen til byen (Blev han ikke kaldt røde Petersen p.g.a. hårfarven?). Han er født i 1916 og bosætter sig i Søndergade indtil 1953, hvor han flytter til Vester Allé 95.

Hvor lang tid Osvald Sørensen og Egon Petersen havde deres virke i Vejen har det desværre ikke været muligt at få oplyst.

Foruden de forannævnte betjente har nedenstående været tjenestegørende i Vejen i kortere eller længere tid.

Carl Krarup Bie født i 1914

Holger Aage Sørensen født i 1919

Børge Lauring født i 1918

R. V. Laursen født i 1917

Yderligere oplysninger om ovennævnte betjente har jeg desværre ikke.

Når man omtaler betjente i Vejen skal det naturligvis nævnes at i 1944 bliver Frode N. Bojsen ansat som kriminalbetjent i byen. Han bosætter sig i Bryggergade 16 indtil 1955, hvor han flytter til Rosengade 18.

Hvornår Frode N. Bojsen sluttede sit arbejde ved jeg desværre ikke.

Formålet med denne beretning har været at "riste en rune" over de betjente som har gjort tjeneste i Vejen. Indholdet er ikke fyldestgørende, f. eks. mangler der eksakte data om fratrædelse og videre forløb. Flyttede de til andre embeder, eller blev de i byen efter embeds ophør?

Et fotografi af betjentene havde jo også passet ind i beretningen.

Politiet har været igennem mange reformer, så arkiverne med relevante oplysninger befinder sig "uden for rækkevidde". Måske kan læseren hjælpe med materiale?

Når man nævner ordenshåndhævere kommer vagtværnet også ind i beretningen. Den 19. sept. 1944 afsatte den tyske besættelsesmagt hele den danske politistyrke. I de større byer blev mange politifolk arresteret og deporteret til tyske KZ-lejre. Mange politifolk undgik arrestationen og "gik under jorden", hvor de sluttede sig til modstandsbevægelsen. Efter at politiet var forsvundet fra gadebilledet opstod der hurtigt lovløse tilstande. Tyverier og især "sortbørshandel" med rationeringsmærker florerede, og for at dæmme op for dette uvæsen opfordrede indenrigsministeriet kommunerne til at oprette vagtværn.

På et ekstraordinært møde i Vejen sogneråd den 23. sept. bliver der nedsat et udvalg der skal udtage mandskab til en vagtordning, og man får stationsleder Hans P. Nielsen fra Falck til at stå i spidsen for

vagtværnet. Det har desværre ikke været muligt at finde noget skriftligt materiale om hvem der gjorde tjeneste i vagtværnet, og om det blev betragtet som et borgerligt ombud, eller om der evt. var en form for aflønning. Som jeg erindrer det var mandskabet almindelige (måske store, kraftige) borgere, som passede deres daglige arbejde, og så havde en vagtordning.

Det har desværre ikke været muligt at finde nogle skriftlige rapporter om vagtværnets virke, men af vedlagte avisreferater kan man læse om nogle af de delikventer der blev pågrebet, og den straf de blev idømt.

Journalist Hasse (Hans) Havgaard skriver i en artikel i Politikens Magasin i august 1988 om barndomsbyen Vejen. Her omtaler han forskellige personer som han savner i bybilledet, bl.a. nævner han en person som bliver kaldt Spegesild. Ved en anden lejlighed skriver Hasse (Hans) Havgaard en kronik om barndommens jul, og her kommer Spegesild atter ind i billedet.

Folkebladet omtaler den 7. okt. 1944 under overskriften Springvands-Processen nogle navne bl.a. Søndergaard Jørgensen, og det var "Spegesild" s`borgerlige navn.

Ved befrielsen i maj 1945 vender politiet tilbage og vagtværnet bliver nedlagt.

Med et referat af et sognerådsmøde den 22. maj 1945 heder det: "Formanden foreslog at kommunen afholder en lille festlighed (aftensmad på hotellet) for medlemmer af det kommunale vagtværn, der nu ikke fungerer længere. Endvidere at der ydes stationsleder Nielsen (Falck) et gratiale på kr. 500,00".

Med dette referat slutter denne lille beretning om ordenshåndhæverne i Vejen. Vejen i september 2012. Herluf Frandsen.

Kilder:

Søren Alkjærsg.

Lokalhistorisk arkiv.

Politihistorisk Selskab.

Sognerådsprotokoller 1944 - 45.

Østergade 1A.

Tilføjelse til Herluf Frandsens indlæg om ordensmagten i Vejen.

Fra sommeren 1950 til efteråret 1957 var der politistation i Østergade 1A, 1. sal. th.

(Jeg var i denne periode revisorlærling hos revisor M.Hansen, Østergade 1A, 1. sal. tv.

Per Christiansen

Drostrupgårdvej 1

Avisreferater

RIBE

(65. Politikreds)

Bergenstoff, Aage Gandrup, konstitueret Landpolitibetjent, f. 26. Dec. 1900 i Holsted, Søn af

Aage G. Bergenstoff,
kst. Landpolitibetjent.

Landpolitibetjent Hans Fr. Bergenstoff og Hustru Poulina, f. Gandrup. Gift 17. Dec. 1927 med Petra B., f. Wittendorff Petersen.

Indtraadt i Ribe Politi som konst. Politibetjent 12. Okt. 1922, Politibetjent den 1. Nov. 1923, konst. Landpolitibetjent i Vejen under 65. Politikreds 12. Dec. 1931. Uddannet som Barber, gennemgaaet Politiskolens 2 Afdelinger.

Bopæl: Vejen.

FREDAG DEN 6. OKTOBER 1944

Ti Gange paa Hovedet i Vejens Springvand!

Solgte Familiens Rationeringsmærker og soldede Pengene op

Sogneraadsformanden holder Ret

En Arbejdsmand i Vejen solgte forleden sin Families Rationeringsmærker til en Handelsmand for 40 Kr. Arbejdsmanden soldede Pengene op sammen med en Kammerat, som desuden sigtes for at have stjaalet en Kuffert, indeholdende Spiritus, samt et Rejsetæppe, tilhørende Arbejdsmand Schlüsen, Vejen. Selv hævder han at have fundet Sagerne.

Den „kommunale Ret“ under Forsæde af Sogneraadsformand P. Hauge har nu resolveret, at Arbejdsmanden og hans Kammerat fuldt paaklædt skal staa paa Hovedet ti Gange i Byens Springvand. Dertil kommer, at deres Sag oversendes til Statsadvokaten.

Handelsmanden skal senest i Dag aflevere Rationeringsmærkerne paa Kommunekontoret.

FOLKEBLADET
7/10 - 1944

Springvand- Processen

Der foreligger Tilstaaelse i Sagen

Med Sogneraadsformand P. Hauge i Spidsen dømte Vejen kommunale Domstol, som omtalt, en Arbejdsmand, der havde solgt sin Families Rationeringsmærker, og en Medhjælper, der havde været med til at drikke Pengene op, til ti Gange at staa paa Hovedet i Byens Springvand. De paagældende har nu tilstaaet deres Skyld. Arbejdsmanden hedder Søndergaard Jørgensen og Medhjælperen John Eskild Madsen. Manden, der købte Rationeringsmærkerne for 40 Kr., er Handelsmand Fr. Dokkedal.

Medhjælper Madsen, der sigtedes for et Tyveri af en Kuffert med Spiritus tilhørende Arbejdsmand Schlünzen, af lagde Tilstaaelse om dette Tyveri.

Vagtkorpset i Vejen bevæbnes

Efter Henstilling har Vejen Sogneraad nu besluttet at indkøbe Gummiknipler til Bevæbning af Vagtkorpsets Medlemmer, der patruljerer i Byen efter Mørkets Frembrud. Endvidere er der truffet den frivillige Ordning, at Hotellet og Bykroen lukker hver Aften Kl. 21, ligesom saavel disse to Udskænkingssteder som de Handlende, der sælger spirituose Drikke, er gaaet ind paa ikke at sælge Spiritus til nærmere betegnede Personer i Byen.

13/10 - 1944